

מבעד למסורה

(ישורים בהסתכלות)

יסלח נא לי מר
ביאליק שאני נכנס
לרשותו הפעם
ומעיו גם אני
הצעיר בישראל
לדבר בקהל-עם על
דבר הלשון שלנו

ברחוב, בממשלה ובעתונות. מה לעשות?
הבנתי ותלמידי הרבים בארץ — כן ידעו!
מגלים לי סודות מן ההדר זה שנים אחדות
ומודיעים לי השכם וערב ע"א שפתנו
העלובה בביתנו הלאומי?
הנה, למשל, קראתם היום בעתון את
המעשה הנורא ע"א הוצפתו של שוטר בצפת,
פרוונקא ערבי נוצרי זה, שהביא כתב-הזמנה
לסוחר יהודי, ר' יעקב ברזל שמן, למשפט-
השלום בלשון הערבית. וכשהעיו ר' יעקב
לדרש הזמנה ובלשונו, כלומר בלשון-הקדש,
היה "הקול קול עשו", והערבי צעק על שני
ממש:

"כאן משה שלח ערבי ת
וכ"א מוכרח לתתם על ניות כתובים בשפה
הערבית, והמסרב יענש!"
וכשר 'ברזל שלנו עמד "ברזל ונחשת"
בער שפתנו הלאומית — אולי יותר מהפור-
לנים שלנו בת"א! — ודרש דוקא "עובראני"
קבל אח"כ הזמנה אחרת בעברית דוקא
מבית-משפט השלום המקומי, כתובה על
פסת-נייר, שחנני מוסר לכם ככתובה וכלשונה
ממש:
יעקב ברזל מצפת.

יענקל בן לשקו פרשוער מצפת.
אלך לבא לבית המשפט השלום ביום
24.12.24 בשעה 8 בבקר ואם תעחר תענש.
וכתב זה נחתם בנושפנקא של הער-
כאות חותם עגול וגחול ובתוכו שם העיר:
"סאפאד" גם באנגלית...
ובשולי הכתב נוספו בכל זאת שמות
התובע והנתבע ב ע ר ב י ת:
יעאקוב ברזל.
ינקיל נשקה פרשוער.

בעברית ז"א: יעקב ברזל ויעקב בן
אלישע מורשווי.
את כתב-ההזמנה קבלתי מתלמידי
הצפתי, ואי"ה בקרוב אצלם אותו אצל בן-
דוב ואתנה גם את קוראי כתמונתו במדור
שלי.

ומכיון שאנו מדברים ע"א, ממשלה
ערבית בצפת, מוכרח אני לספר לכם מעשה
שהיה ושהייתי בעצמי עד ראיה לזה:
מיד אתר כבוש הגליל ע"י האנגלים
נשארה צפת בלא ממשלה במשך כמה שבר-
עות, מחמת שכל המחוז היה עדיין בבחינת
"בין הזמנים", ספק-פלשתינה וספק-סוריה,
והרנה עברה במחנה השכנים כי סאפאד
תהיה תחת ממשלת פייסל.

ויהי היום — אין ויהי בלי צרה —
ואחר הערבים ראה פתאום מרחוק תנועה
גדולה וכבירה על חרי נפתלי מצפון ההולכת
ומתקרבת לצפת. מיד פשטה השמועה בכל
העיר, וכל ק"ק צפתי יהודים וערבים, אנשים
נשים וטף ואפילו תינוקות שבעריסה נתי-
קבצו כלם ובאו אל המגרש הנקרא בלשונו:
"דאס פלוג", הביטו כלם, צפו וראו חיל כבד
מאד ושחור עולה על צפת לכבישה וללכדה.

אחדים מכני-דודנו ראו מהרהורי לבם,
והכירו אפילו את הסוס ה"אציל" הלבן
של פייסל, בקצור: ישמעאל שמח וישראל
נאנח...

בינתיים נכנסו אהב"י בוכוחים וינצחו
זא"ז בדברי פוליטיקה ע"א ממשלת הבי-
דואים שהיא גרועה מן ה"טערק", ואחרים
מבנו בכפיפת-אגודלם שאי-אפשר שה"פע-
טטער יענקיל" (כלומר האנגלי) יסכים לזה
בשום אופן שבעולם זה, פרנצויז" היכן הוא?
— עד שבא מי שהיה קונסול והביא עמו
שפופרת ארוכה ברמות משקפת שנשארה
לו בירושה, כנראה, עוד מאביו, צפה באס-
פקלרית המאיתה וראה לא פייסל ולא חילי,
אלא פשנט ערד, עזים ומראשו איל, שגלשו
מהרי נפתלי לרעות בעמק...

ליהודים היתה אורה והגויים הלכו
לביתם אבלים וחפויי ראש...

ולא זאת אלא שגם תלמידי בחיפה —
לא זה שאתם חושבים! — מתאונן מרה
במכתבו אלי עוד מערב-הנוכה כי זה חדש
ימים שאין בבית-המכס בחיפה טופסים עב-
רים של המכס והפקידים נאלצים להשתמש
בטופסים אנגלים. אגב, הוא שולח לי
לדוגמא, טופס אחד של Custom House
Import Folio (form 60, 6).

ומבקש ממני רחמים ממש, שאודיע לו למען-
השם באיזה מלון ובאיזה דף נמצאות המלים
האלו, הנרפסות בתוך הטפס הזה:
סדלות, במ-מתם, המח"ד נקי,
היות והוא דפדף, — כך הוא מספר — בכל
המלונים העכרים ולא מצא זכר למלים האלו.
וביחוד שואל הוא ממני מפני מה לא תרגמו

לעברית את שם הטופס הזה הכתוב בראשו
באנגלית:

Custom House Import Folio.
ושואל אני, מה חושבי למשל, הד"ר
דוכן על זה הא?...

ובשעה שעתונינו כלונדון ובת"א מבק-
שים לעשות תל-עולם" מחדושו של בן-
אב"י בלשונו, בה בשעה הולכים אחינו
הבוכארים ומעשירים מבלי-דעת את שפתנו
העברית במונחים, פתגמים ובטויים מלי-
ציים חדשים לבקרים. לא רק: "שכל בהמה
יש" ? או השאלה הבוכארית הידועה ע"א
מטה להולת זכר בבית-החולים, ועוד פנינים
כאלו, אלא שתלמידי הלמד-וויניק מזכרון-
משה מספר לי כי בעברו בשבוע זה על יד
אחת התנויות ראה בוכארי אחד, מומנתי
הלשון" שלנו, ששאל מאת התנוני אם יש
לו "בית-אסורים לעכברים", כלומר:
מלכדת.

והופא אחד מידידי מסר לי כי בקר
הולך זקן בשכונת הבוכרים וכששאל אותו
ע"א מחלתו, אסף החולה את שארית דבריו
בלשון-הקדש ואמר: "כאן קיץ (בהראותו
על מצחו) וכאן חרף (בהראותו על רגליו),
וכוונתו היתה לומר כי ראשו חם ורגליו
קרות...

וכשנתגלגל לידי בשבוע זה הגליון של
השבת שעברה מהעתון התל-אנטיבי, הייתי
"בעלן" למנות ולציין בדיו אויזמה את כל
המלים והבטויים הבן-אביו"ם — ממש
"שפיכות דמים" מאודם! —הדל "מהעורד"
בכבודו ובעצמו המדבר על ראש "עיקית"

ירושלם, המתגרס אלכסנדר לוי הכותב באופן
"רציני" וב"התענינות" מרובה, אפילו א.
שטיינמן ה"מתמקמק" שם, גם הכתב הטב-
דוני המספר על ה"שטפון" בטבריה וכלה
ב"אשכל" הכופר בעיקר ומזכיר את המלה
"עצמאות" ר"ל, עד שביאליק צריך היה לקרע
ממש, ועורר "העולם" ל"התפקע" משפת-
עלגים זו.

די היה רק להוסיף פה ושם בגליון הזה
את המלים "אבל ורק" שלא במקומם הראוי
וכמה קריאות: הו! הא! כדי שיהפך לגליון
"דאר היום"...

ו א פ-ע ל-פ י-כ ו, כמו שמתחיל אורי
צבי נרינברג ב"סדנו", מסכים הנני הסכמה
גמורה לדבריו האחרונים של מר חיים כצנל-
סון בפיליטונו האחרון בדבר "הנשין" של בן-
אב"י והנני חוזר על דבריו מלה במלה:
שאף אם יוציאו את כל ה"שינים" מן
הטפ"שים זה שוטים לא יתמו אלה מן
הארץ...

כן, עיקר לא שכחתי:

הידעתם, רבותי, מי הם "במקום"
יש דאל דיהאן מזרע עם-קדושים"
בעתון הלונדוני, "דיילי אכספרס"?
— כהן ולוי, זה שולח מברקים צרפתיים
וזה מקבל משם עשרה פונטים מצריים לכל
חודש ומחלקים שניהם: חצי שלי וחצי
שלך.

הדא הוא דכתיב:
"מוד"ד זסרסור"ד ממד יצאו!"...
עזמות